

ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА ЗА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА

Децентрализирана локална самоуправа наместо само деконцентрација на власта

СОСТОЈБА:

Според Либералната партија (ЛП), статусот на локалната самоуправа е индикатор за демократските капацитети на општеството. Колку централната власт е поподготвена да се откаже од своите овластувања во локалната заедница, толку поголема е можноста од практикување на тој дел на власта непосредно од самите граѓани.

Важноста на локалната самоуправа во етнички хетерогените општества како нашето е особено голема. Во мултиетничките и мултикултурни општества, локалната самоуправа има и улога на амортизер на евентуалните центрифугални сили, еднакво гарантирајќи превенција на мајоризацијата на:

- мнозинството врз малцинството, на макро ниво, но и
- малцинството врз субмалцинството, на микро ниво.

Според ЛП неспорна е врската меѓу способноста да се градат ефикасни капацитети за практикување на локалната власт за исполнување на секојдневните потреби на граѓаните и обезбедувањето на финансиски самостојна локална самоуправа со полни ингеренции во областите во нејзина надлежност од една страна и просперитетот на таквото мултиетничко општество од друга.

Но, Република Македонија не може да се пофали со некој значителен успех во оваа сфера. Од самиот почеток на функционирањето на повеќепартискиот систем, прва „колатерала“ беше локалната самоуправа, која дефакто беше суспендирана.

Минатата деценија, под голем притисок на демократските сили внатре и надвор од државата, Република Македонија отиде чекор понапред, но сепак само до нивото на систем на локална самоуправа што ниту од далеку не соодветствува на вистинска локална власт блиска до онаа практикувана во развиените демократии.

По доволна временска дистанца од конфликтот во 2001, потсетуваме дека Охридскиот договор неслучајно предвидува и силна локална самоуправа, која ги (на)прави беспредметни евентуалните центрифугални сили спротивствувајќи им го концептот на успешна, финансиски стабилна, достапна и инклузивна локална самоуправа што ги елиминира триењата меѓу различните етнички, културни, финансиски ентитети во рамките на локалната заедница остварувајќи го непосредниот комунален, образовен, финансиски, културен... интерес на нејзиниот граѓанин.

За жал, денес се изразени и следните основни недостатоци на постојната локална самоуправа во Македонија кои се сериозни и може да го доведат во прашање замислениот концепт:

1. Локалната самоуправа е монотипска и не соодветствува на реалните состојби и потреби на локалните заедници. Исти одредби се однесуваат и за градските, урбани заедници и за руралните, селски заедници;

2. **Локалната самоуправа е едностепена**, што претставува сериозен проблем при остварувањето одредени потреби и ингеренции што ги надминуваат подрачјата на една општина;
3. **Локалната самоуправа денес повеќе е систем на децентрализирана отколку на децентрализирана надлежности**, што неминовно води кон зависност на локалната од централната власт;
4. **Локалната самоуправа е финансиски слаба** што во голема мера ја прави подложна на влијание на централната власт, односно ја става во позиција на неможност да одлучува по свое убедување;
5. **Недостаток на механизми за заштита на интересите на малцинските заедници, вклучително субмалцинските;**
6. **Легитимноста на градоначалниците избрани со намален цензус е во дискрапанца со опсегот на нивните овластувања во однос на советите на единиците на локалната самоуправа**, особено имајќи ги предвид недоволните демократски капацитети на локалната заедница и на општеството во целина и
7. **Отсуство на казни механизми во случај на непочитување на законските одредби по однос на остварувањето на малцинските права** (пример: употребата на јазиците на заедниците кои не се во мнозинство како и правичната и соодветна застапеност на немнозинските етнички заедници на локално ниво).

ПОТРЕБИ

Имајќи ги предвид горенаведените ставови и проценки, ЛП смета дека се потребни чекори кои ќе овозможат јавна дискусија и решенија по овие прашања и кои ќе искристализираат неопходни промени на краток, среден и долг рок, овозможувајќи оптимален исчекор во конкретната област.

Кога ќе се споредат моменталните дефиниции на уставната положба на локалната самоуправа во РМ и со законски пропишаните надлежности на локалната самоуправа, се констатира дека **позицијата на локалната самоуправа не е толку слаба во Уставот, колку што во пракса таа се ослабува со законските решенија кои ги дефинираат/дерогираат овластувањата на локалната самоуправа**. Така, тие се практично дерогирани со постојниот Закон за локалната самоуправа или, во недостаток на финансиски средства, стануваат фиктивни.

РЕШЕНИЈА

ЛП се залага за:

- **Редефиниција на територијалната организација на подрачјето на Градот Скопје и на некои општини низ целата држава** кои 2004 во себе апсорбираа просторни, културни и економски самоодржливи целини само од политички причини. **Секако, притоа е потребно и воведување на употребата на двојното мнозинство** кое во таков случај треба да биде применувано и при донесувањето на одлуките од финансиски карактер.
- **Редефиниција на уставниот концепт на едностепена локална самоуправа**. Само вистинска јавна расправа и аргументирано соочување со сите нејзини предности и слабости ќе овозможи да се елиминира табуто за двостепената локална самоуправа (регионализацијата) како вовед во федерализација.

Напротив, сметаме дека следна фаза на јакнењето на локалната самоуправа е воведување втор степен на локалната самоуправа (област, регион) со надлежности во просторното планирање, повисоките степени на образование, економскиот развој, земјоделството, водостопанството, безбедноста, екологијата, складирањето на отпадоците, меѓуопштинскиот јавен превоз, културата, спортот... Впрочем, веќе доцниме во користењето на расположливите средства за регионален развој, особено од европските фондови.

Затоа оваа либерална политика предвидува и:

- **Корекции во финансирањето на локалната самоуправа**, а особено во Законот за локалната самоуправа и во законите со кои се дефинираат условите и начините за обезбедување прилив на средства за функционирањето на единиците на локалната самоуправа.
- **Рedefинирање на Градот Скопје како единица на локалната самоуправа без општини.** Градот Скопје треба да биде единствена целина без рурални средини и без конфликт на приоритети и поделени финансии. **Врската меѓу ограничувањето на подрачјето на Градот Скопје во неговите урбани граници и развојот на градот како специфична единица на локалната самоуправа мора да биде усогласен процес на адаптација на Законот за Градот Скопје и на Законот за територијалната организација на единиците на локалната самоуправа.** Притоа, ЛП смета дека употребата на јазиците на немнозинските заедници (албанскиот, ромскиот), правичната и соодветна застапеност на немнозинските заедници, принципот на двојно мнозинство при одлучувањето по прашањата од интерес на заедниците, **треба да биде законски гарантирано без оглед на нивната статистичка застапеност по ваквото рedefинирање на подрачјето на Градот Скопје.**
- **Воведување на законски стандарди за гарантирање на правичната и соодветна застапеност и за граѓаните од македонска етничка припадност во единиците на локалната самоуправа каде тие се субмалцинство** со воведувањето на двојното мнозинство по прашањата од образованието, културата и слично во овие средини.
- **Поделба на општините на рурални и урбани и, следствено, дефинирање на обемот и типот на нивните надлежности соодветен на типот на општините.**

Консеквентно, ЛП иницира:

- **промена во начинот на избор на органите на локалната самоуправа и нивниот обем.** Сегашното законско решение за избор на градоначалник на непосредни избори со намален цензус во сите средини, не соодветствува со демократските и административните капацитети на единиците на локалната самоуправа. Така, со постојниот концепт, општината има „силен“ градоначалник кој често пати се поставува над Советот и му се наметнува. Особено **со цел хармонизација и хомогенизација на органите на локалната самоуправа, нивна ефикасност и вистинска инклузивност на сите етнички заедници на локално ниво, ЛП предлага систем на посреден избор на градоначалник (претседател на општина),** негов заменик и раководна структура на единицата на локалната самоуправа **во советот, особено за општините со помал број жители или оние од рурален тип.**

Признавајќи ја етничката различност, сметаме дека **во етнички мешаните единици на локалната самоуправа, градоначалникот и неговиот заменик треба да доаѓаат од мнозинската и**

(една од) немнозинските заедници и за нивниот избор треба да се применува двојното мнозинство.

- Со цел ефикасност и што поголема посветеност и одговорност на избраните претставници на граѓаните во локалната самоуправа, **ЛП смета дека е потребно намалување на бројот на членови на советите** на единиците на локалната самоуправа;
- **ЛП предлага посредно избраниот градоначалник да нема право на суспензивно вето по однос на актите и документите што ги донесува советот**, но да биде обврзан за нивната противзаконитост или противуставност веднаш да го информира органот за инспекција на локалната самоуправа.

Секако, за соодветна промена на концептот на функционирање на модерна локална самоуправа согласно потребите на македонските граѓани, **ЛП ја реafirмира неопходноста од користењето на искуствата на Конференцијата на локалните и регионалните власти при Советот на Европа, водејќи се од Европската Повелба за локалната самоуправа донесена токму од Советот на Европа.**

Истовремено, **ЛП смета дека дебатата и примената на наведените решенија може да се одвива само со активно учество на политичките фактори во земјата и домашните и странските експерти од областа на локалната самоуправа кои треба да ја моделираат локалната самоуправа најсоодветна за економските, политичките и општествените состојби во Република Македонија и проекциите за нивниот развој.**

**ЕДИНАЕСЕТТИ КОНГРЕС НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА
Претседател на Работното претседателство,
Кире Бузлиев, с.р.**

**ПРЕТСЕДАТЕЛ НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА
Ивон Величковски, с.р.**

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А**

LP